

VERDENSMÅL

for bæredygtig udvikling

- i et globalt og lokalt perspektiv

FN's 17 verdensmål for bæredygtig udvikling på kloden

I 2015 vedtog samtlige statsledere fra FN's 193 medlemslande 17 verdensmål for en bæredygtig udvikling på kloden. Til de 17 verdensmål knytter der sig 169 konkrete og handlingsorienterede delmål. Det overordnede formål med verdensmålene er at løse klodens største problemer inden 2030.

Med verdensmålene peger FN på, at den sociale, økonomiske og miljømæssige udvikling er tæt forbundne og kræver en integreret indsats.

Siden vedtagelsen af verdensmålene har flere og flere virksomheder, organisationer, kommuner og uddannelsesinstitutioner taget målene til sig og er begyndt at omsætte verdensmålene til konkrete løsninger, produkter og services.

Det gælder også i Odense, hvor Odense Byråd har besluttet at opprioritere Odense Kommunes arbejde med verdensmålene. Odense Kommune vil tage ansvar og arbejde målrettet med at omsætte de 17 verdensmål til virkelighed.

Formålet med denne brochure er at gøre verdensmålene konkrete og nærværende, så de kan danne rammen om en reel og ambitiøs forandring. Verdensmålene skal også give mulighed for at samarbejde om fælles mål - dette både som individ, som virksomhed, som civilsamfund og som by.

I brochuren kan du blive klogere på, hvad de 17 verdensmål handler om både i et globalt og dansk perspektiv.

God fornøjelse med verdensmålene.

Vi skal afskaffe alle former for fattigdom i verden

FN vil afskaffe fattigdom i verden inden 2030. I de sidste 30 år har der været stor økonomisk vækst i verden og flere hundrede millioner mennesker er løftet ud af fattigdom. Dog lever stadig 800 millioner mennesker for mindre end 1,25 dollars om dagen. Fattige skal have grundlæggende rettigheder og adgang til uddannelse og teknologi, så de kan skabe et bedre liv for sig selv og deres efterkommere. Og alt dette skal ske bæredygtigt – dvs. ved at bruge planets ressourcer uden at ødelægge mulighederne for kommende generationer.

I en dansk kontekst handler det om at fremme adgang til uddannelse og arbejdsmarkedet for socialt og psykisk udsatte borgere. Derudover gælder det at fastholde disse borgere i egen bolig, da dette er en afgørende faktor for et stabilt arbejdsliv. Samtidig gælder bekæmpelse af hjemløshed fx gennem rådgivning om bolig og gældshåndtering, samt etablering af billige almene boliger. Lige så vel som nedbringelse af skolefravær i forhold til børn fra udsatte hjem og på den måde sikre, at alle børn får en udbytterig skolegang.

Vi skal stoppe sult, opnå fødevarerikkerhed og forbedret ernæring samt fremme bæredygtigt landbrug

800 millioner mennesker lider af underernæring verden over. Det er en halvering siden år 2000, men der er stadig lang vej endnu. FN vil afskaffe sult og underernæring inden 2030. Fokus er på at stoppe akut hungersnød, men også på den skjulte sult, hvor millioner af mennesker hver dag overlever på sultegrænsen, men ikke har tilstrækkelig mad til at leve et aktivt liv. Dette kan gøres ved at fremme bæredygtige landbrugsmetoder samt at sikre lige adgang til jord og teknologi.

I en dansk kontekst handler det om at fremme bæredygtige fødevarer gennem fokus på den miljømæssige, den sociale og den økonomiske dimension af fødevarerne. Fx et fokus på at spise klimavenligt ved at forbruge mindre kød og spise årstidens frugt og grønt. Derudover ved at sætte fokus på økologi med henblik på beskyttelse af grundvandet, fremme af dyrevelfærd og biodiversitet. Endeligt ved at fokusere på sund kost og fairtrade med henblik på socialt globalt ansvar.

3 SUNDHED OG TRIVSEL

Vi skal sikre et sundt liv for alle og fremme trivsel for alle aldersgrupper

På trods af store fremskridt dør mere end 16.000 børn hver dag, inden de er fyldt fem år. AIDS er den største dødsårsag blandt unge i Afrika syd for Sahara, og hundredvis af kvinder dør dagligt i barselssengen. Det handler derfor om at fremme adgangen til lægemidler, vacciner og sygeforsikring. Derudover om at stoppe sygdomsepidemier med fx AIDS, tuberkulose, malaria og andre smitsomme sygdomme samt reducere mødredødeligheden og dødsfald blandt nyfødte. Det kan bl.a. gøres ved at investere i uddannelse, forskning og sundhedsfinansiering.

I en dansk kontekst handler verdensmål 3 om generelt at have det godt både fysisk og psykisk. Et sundt liv er et middel til at få et godt, langt og indholdsrigt liv. Sundhed fremmer læring og understøtter mulighederne for fx uddannelse og beskæftigelse. Fokus kan fx være på indsatser, som imødegår kræft, KOL, diabetes, demens, psykiske problemer, misbrug af stoffer og alkohol, luftforurening og allergi m.m. Derudover indsatser, som fremmer fx motion og sund kost.

4 KVALITETS- UDDANNELSE

Vi skal sikre alle lige adgang til kvalitetsuddannelse og fremme alles muligheder for livslang læring

For FN er uddannelse det grundlæggende fundamentet for en bæredygtig udvikling på kloden. Derfor er det godt nyt, at antallet af børn, der kan læse og skrive, er steget betydeligt i lande syd for Sahara siden år 2000. Men i nogle dele af verden går udviklingen den modsatte vej på grund af væbnede konflikter og andre nødsituationer. FN vil fremme, at alle uanset køn skal have lige adgang til kvalitetsuddannelse, og at det skal gøres økonomisk muligt for de fleste at tage en uddannelse efter folkeskolen. Målet er, at alle unge kan læse og regne inden år 2030. Det kan bl.a. gøres ved at give stipendier til udviklingslande, øge antallet af uddannede lærere og forbedre uddannelsesinstitutioner, så der skabes et sundt og effektivt læringsmiljø.

I en dansk kontekst handler verdensmål 4 fx om at styrke grundskolen som en institution, der skaber fællesskaber og social mobilitet. På den måde har grundskolen en rolle i forhold til at unge tager en ungdomsuddannelse og senere klarer sig godt i livet og på arbejdsmarkedet til gavn for Danmarks fremtidige vækst og beskæftigelse. Derudover handler målet fx om at fremme livslang læring for alle generationer fx gennem voksenuddannelse, frivillighed, foreningsliv, folkeoplysning og aftenskoler.

5 LIGESTILLING MELLEM KØNNENE

Vi skal opnå ligestilling mellem kønnene og styrke kvinders og pigers rettigheder og muligheder

FN vil opnå ligestilling mellem kønnene og herunder styrke kvinders og pigers rettigheder og muligheder. I store dele af verden bliver piger og kvinder stadig diskrimineret og udsat for vold på grund af deres køn. Der er forskel på mænd og kvinders adgang til arbejdsmarkedet og ikke mindst, hvad de får i løn. Det udgør ikke alene en krænkelse af menneskerettigheder. Det hæmmer også økonomisk vækst. Endelig har kvinder ret til at kunne bestemme over egen krop – herunder retten til selv at bestemme, hvor mange børn de vil have og hvornår.

I en dansk kontekst handler verdensmål 5 om, at alle skal have lige muligheder for at deltage i samfundet og udfolde sit potentiale og talent. Alles ressourcer skal i spil, og ingen skal opleve diskrimination på grund af køn. Af relevante emner kan fx nævnes kvinders deltagelse i lederskab, ligeløn, kønsopdelte uddannelsesvalg og fædres brug af orlov. Derudover om begge køns ret til at leve uden undertrykkelse og vold fra det modsatte køn i form af fx vold i nære relationer og menneskehandel.

6 RENT VAND OG SANITET

Vi skal sikre bæredygtig adgang og forvaltning af vand og sanitet for alle

Ifølge FN påvirkes mere end 40 procent af verdens befolkning af vandmangel, og andelen forventes at blive større med de stigende globale temperaturer. Det kan forårsage hungersnød, sygdomme og økonomisk ustabilitet. FN vil sikre, at alle mennesker skal have adgang til rent drikkevand. Samtidig skal der skabes adgang til ordentlig sanitet og hygiejne, hvilket fx omfatter kloakering og toiletforhold. Rent vand er en af de vigtigste forudsætninger for sundhed. Verdensmålet handler derfor også om at forvalte verdens vandressourcer på en bæredygtig måde ved fx at indsamle og bruge regnvand, behandle spildevand, og beskytte og genoprette de naturområder, hvor vandet kommer fra.

I en dansk kontekst handler verdensmål 6 fx om, at byers spildevand og regnvand bortskaffes på en sådan måde, at borgernes sundhedstilstand bevares, og at miljøet ikke udsættes for fx skadelige kemikalier, som forringer kvaliteten af drikkevandet for nuværende og kommende generationer. Derudover drejer det sig om vandbesparelser og øget brug af regnvand (sekundærvand), som erstatning for rent drikkevand ved aktiviteter, hvor vand ikke drikkes eller benyttes til personlig hygiejne (fx toiletskyl, tøjvask, brandbekæmpelse, kloakspuling).

7 BÆREDYGTIG ENERGI

Vi skal sikre, at alle har adgang til pålidelig, bæredygtig og moderne energi til en overkommelig pris

På blot 20 år er antallet af personer med adgang til elektricitet steget med knap 2 milliarder. Med verdensmål 7 vil FN give alle adgang til pålidelig, bæredygtig og moderne energi. Den globale befolkningstilvækst øger efterspørgslen efter billig energi. En global økonomi, der er baseret på fossile brændstoffer, giver udledninger af drivhusgasser, som skaber ændringer i vores klimasystem med synlige effekter på alle kontinenter. Universel adgang til elektricitet inden 2030 kræver investeringer i grønne energikilder som sol, vind og termisk energi, hvis fossile brændstoffer skal udfases.

I en dansk kontekst handler verdensmål 7 om omstilling fra fossile til bæredygtige energikilder som fx vind, sol, biomasse, biogas, jordvarme m.m. Derudover gælder det om at fremme forskning i ren energi, energieffektivitet og renere teknologi inden for fossile brændstoffer lige såvel som at fremme investeringer i energiinfrastruktur og ren energiteknologi.

8 ANSTÆNDIGE JOBS OG ØKONOMISK VÆKST

Vi skal fremme vedvarende, inklusiv og bæredygtig økonomisk vækst, fuld og produktiv beskæftigelse samt anstændigt arbejde til alle

Middelklassen vokser i udviklingslandene. Det betyder, at antallet af arbejdstagere, der lever i ekstrem fattigdom, er faldende. På trods af dette stiger beskæftigelsen ikke hurtigt nok til at kunne holde trit med en voksende arbejdsstyrke. Med verdensmål 8 vil FN fremme vedvarende økonomisk vækst gennem højere produktivitet og teknologiske gennembrud. Nøglen til dette er et fokus på politikker, som er gunstige for iværksætterkultur og jobskabelse. Det er desuden vigtigt at indsætte effektive foranstaltninger for at udrydde tvangsarbejde og menneskehandel. Målet er at opnå fuld og produktiv beskæftigelse og anstændige jobs for alle kvinder og mænd i 2030.

I en dansk kontekst handler verdensmål 8 fx om generelt at styrke beskæftigelsen gennem fremme af bæredygtige virksomheder og produkter, bæredygtig turisme, cirkulær økonomi, iværksætteri, kreativitet og innovation. Derudover gælder et fokus på, at flere skal være en del af arbejdsfællesskabet, herunder fx unge, personer med fysiske eller psykiske handicap samt borgere med svag tilknytning til arbejdsmarkedet (fx flygtninge).

9 INDUSTRI INNOVATION OG INFRASTRUKTUR

Vi skal bygge robust infrastruktur, fremme inklusiv og bæredygtig industrialisering og understøtte innovation

FN peger på, at investeringer i infrastruktur og innovation er afgørende drivkræfter for økonomisk vækst og udvikling. Den teknologiske udvikling er nøglen til at finde nye varige løsninger på både økonomiske, sociale og miljømæssige udfordringer. Grundlæggende handler det om at gøre alt, hvad vi gør på en smartere måde, så ressourcerne bliver brugt mere effektivt og miljømæssigt fornuftigt. Fremme af bæredygtig industri og investeringer i forskning og innovation er alle vigtige måder til at fremskynde bæredygtig udvikling.

I en dansk kontekst handler verdensmål 9 om fremme af bæredygtig infrastruktur og et innovativt og inkluderende erhvervsliv, som vokster på et bæredygtigt grundlag, hvor økonomisk vækst ikke samtidig går ud over mennesker og miljø (Corporate Social Responsibility). Derudover gælder en øget adgang til informations- og kommunikationsteknologi.

10 MINDRE ULIGHED

Vi skal reducere ulighed i og mellem lande

FN ønsker at nedsætte den generelle ulighed mellem rige og fattige lande og mellem mennesker internt i hvert land. 10 procent af verdens rigeste tjener 40 procent af den samlede globale indkomst, hvorimod 10 procent af verdens fattigste kun tjener i gennemsnit 5 procent. Ulighed skaber ubalancer og risici for sociale konflikter. Den voksende ulighed kræver handling i form af vedtagelse af fornuftige politikker, der vil styrke de laveste indkomstgrupper og fremme en større økonomisk inddragelse af alle samfundsgrupper uanset køn eller etnicitet. FN's fokus er på at få indkomsten for de fattigste 40 procent af hvert lands befolkning til at stige hurtigere end gennemsnittet.

I en dansk kontekst handler verdensmål 10 at sikre lige muligheder for alle uanset alder, køn, fysisk/psykisk handicap, race, etnicitet, oprindelse, religion eller økonomisk status. Konkret kan det fx handle om social mobilitet, tilgængelighed for handicappede, lighed i sundhed og skole samt adgang til boliger i alle prisklasser.

Vi skal gøre byer, lokalsamfund og bosættelser inkluderende, sikre, robuste og bæredygtige

Over halvdelen af verdens befolkning bor nu i byer. I år 2050 forventes det, at to tredjedele af Jordens befolkning bor i byer. Det giver en række store udfordringer i forhold til at sikre nok vand, plads, mad og ikke mindst ren luft til disse mange millioner mennesker. Med verdensmål 11 vil FN sætte fokus på, at byer og lokalsamfund skal gøres bæredygtige, så følgevirkningerne af den stigende migration fra land til by kan imødegås.

I en dansk kontekst handler verdensmål 11 om, at befolkningsvandringen til byerne stiller nye krav til danske byer. Udfordringerne består bl.a. i at sikre adgang til holdbare og billige boliger, skabe en tæt by med grønne byrum og bæredygtige transportløsninger, adgang til rekreative muligheder i både by og land samt sikre, at byerne er robuste i forhold til klima- og sikkerhedshændelser. Derudover gælder det at forebygge forurening med skadelige stoffer og mindske dannelsen af parallelsamfund.

Vi skal sikre bæredygtigt forbrug og produktionsformer

Med verdensmål 10 ønsker FN at reducere et stigende pres på jordens primære ressourcer. Fokus er på at ændre den måde, vi producerer og forbruger varer på. Effektiv styring af vores fælles naturressourcer, og måden hvorpå vi bortskaffer giftigt affald og forurenende stoffer, er vigtige målsætninger for at nå dette mål. At tilskynde fx industrier, virksomheder og forbrugere til at genbruge og reducere deres affald er også vigtigt. Det samme er støtte til udviklingslande, så de kan bevæge sig i en retning med bæredygtige forbrugsmønstre inden 2030.

I en dansk kontekst handler verdensmål 12 bl.a. om at forebygge og begrænse forurening med skadelige stoffer, fremme af cirkulær økonomi, herunder genanvendelse og affaldsforebyggelse, fremme af dele-, bytte- eller genbrugsordninger. Derudover fokuser verdensmålet på miljømærkede produkter og bæredygtige fødevarer, herunder fx klimavenlig mad, økologi og madspild. Endelig gælder det, at bæredygtighed integreres i offentligt og privat indkøb samt fremme af CSR og miljøledelse i private virksomheder.

Vi skal handle hurtigt for at bekæmpe klimaforandringer og deres konsekvenser

Udledningen af drivhusgasser er i dag 50 procent højere end i 1990. Det har ødelæggende konsekvenser for planeten, og mange af skaderne er uoprettelige allerede nu. Med verdensmål 13 ønsker FN at sætte klimaforandringer og deres konsekvenser på dagsordenen. Den globale opvarmning giver uoprettelige ændringer i vores klima, og disse ændringer er en trussel mod klodens økosystemer på land og i vand og har desuden dramatiske og alvorlige humanitære og økonomiske konsekvenser. Det kræver indsatser på tværs af landegrænser og ikke mindst lokale indsatser, hvis klimaforandringerne skal bekæmpes.

I en dansk kontekst handler verdensmål 13 om at være forberedt på fremtidens klima, som bl.a. vil byde på mere varme, voldsommere regn og storme. Klimaforandringer respekterer ingen grænser, hvilket sætter krav til lokalt samarbejde om klimaproblematikker på tværs af samfundets private og offentlige aktører. Der kan fx arbejdes med klimatilpasning gennem lokal afledning af regnvand (LAR). Konkret ved nedsivning (faskiner, regnbede, græsplæner, grøfter m.m.), fordampning (grønne tage), lokal anvendelse (fx havevanding, toiletskyl, tøjvask m.m.) samt forsinkelse (fx i bassiner).

Vi skal bevare og sikre bæredygtig brug af verdens have og deres ressourcer

Verdenshavene - deres temperatur, kemi, strøm og liv – driver de globale systemer, som gør Jorden beboelig for mennesker. Med verdensmål 14 ønsker FN at sætte fokus på, at der i dag er omkring 40 procent af verdens have, som er stærkt belastede. At rette op på dette kræver fx indsatser, der mindsker forurening, overfiskning og ødelæggelse af kystnære rev og levesteder for fisk og andre dyr. Havforurening stammer hovedsageligt fra landbaserede kilder. Fx er der i gennemsnit 13.000 stykker plastikaffald for hver kvadratkilometer hav. Verdenshavene optager en stor del af den CO₂, mennesker udleder. Havene opsuger også en stor del af energien fra den globale opvarmning. Men det varmere vand med større indhold af CO₂ er skadeligt for koralrev og skaldyr.

I en dansk kontekst handler verdensmål 14 bl.a. om at mindske udledninger af næringsstoffer til og fremme af biodiversiteten i havet. Et fokusområde er generelt at bruge mindre plast og at undgå plastforurening til fjord/hav. Plastforbruget kan fx mindskes ved at bruge mindre flaskevand og unødigt plastikemballage. Derudover ved fx at undgå plast generelt, bruge stofindkøbsnet, købe tøj i naturmaterialer og plejeprodukter uden plastik. Endelig ved at sortere og genbruge plastaffald samt undgå, at plast smides i naturen. Fremme af køb af bæredygtige fisk (MSC-mærkede) og fremme af bæredygtig brug af fjord og hav er desuden fokuspunkter.

Vi skal beskytte, genoprette og støtte bæredygtig brug af økosystemer på land, fremme bæredygtigt skovbrug, bekæmpe ørkendannelse, standse udpining af jorden og tab af biodiversitet

Med verdensmål 15 ønsker FN at sætte fokus på, at verdens natur og dyreliv lider. Siden 1970 er halvdelen af alle verdens vilde dyr forsvundet. Det skyldes bl.a. tab af dyrenes levesteder og nedbrydning af deres økosystemer til fordel for landbrug og kommercielle interesser, men også klimaforandringer generelt. I forhold til verdens vilde plantelivet er hver femte planteart i risiko for at uddø. At rette op på dette kræver indsatser, som beskytter, genopretter og støtter bæredygtig brug af økosystemer på land, fremmer bæredygtigt skovbrug, bekæmper ørkendannelse og standser udpining af jorden.

I en dansk kontekst handler verdensmål 15 bl.a. om at fremme biodiversitet dvs. at fremme et mangfoldigt og varieret dyre- og planteliv. Det kan fx gøres gennem naturpleje og naturgenopretning, træplantning, grønne byrum og tage, byhaver, bybier m.m. Derudover ved at arbejde for, at naturen understøtter klimatilpasning og ved at skabe de bedste rammer for et aktivt rekreativt byliv i samspil med naturen.

Vi skal støtte fredelige og inkluderende samfund. Give alle adgang til retssikkerhed og opbygge effektive, ansvarlige og inddragende institutioner på alle niveauer

FN ønsker at give alle adgang til retssikkerhed og opbygge effektive, ansvarlige og inddragende institutioner på alle niveauer. Derudover gælder det at bekæmpe alle former for voldsrelaterede dødsfald, reducere ulovlige penge- og våbenstrømme samt sikre beskyttelse af fundamentale frihedsrettigheder. Der er lande i verden, der er plaget af usikkerhed og konflikter, og disse har sværere ved at udvikle sig. Borgerne lider i disse lokalsamfund under kriminalitet, vold, udnyttelse og korruption. Derfor er fred, retfærdighed, menneskerettigheder, effektiv regeringsførelse baseret på retsstatsprincipper og stærke institutioner vigtige faktorer for at sikre en bæredygtig udvikling.

I en dansk kontekst handler verdensmål 16 fx om at styrke demokratiet, fx at borgere invites til at være med til at udvikle fx lokalområder eller regioner gennem deltagelse i lokaludvalg, borgerpaneler m.m. Derudover handler det om at styrke indsatser, som fremmer trygheden og mindsker kriminalitet. Endelig et fokus på indsatser, som sikrer retfærdig sagsbehandling og afholdelse af retfærdige valg til folketing, region og kommune.

17 PARTNERSKABER FOR HANDLING

Vi skal revitalisere det globale partnerskab for bæredygtig udvikling og styrke midlerne til at nå målene

Med verdensmål 17 peger FN på, at verdensmålene kun kan realiseres, hvis lande, kommuner, institutioner, virksomheder og civilsamfundet arbejder tæt sammen. Mål 17 handler således om samarbejde mellem disse aktører på tværs af landegrænser inden for fx politik, økonomi, forskning og teknologi. Partnerskaber kan fx handle om at mobilisere og dele viden, ekspertise, teknologi og finansielle ressourcer for at støtte verdens lande, herunder især udviklingslandene, i at nå verdensmålene. FN ser med andre ord, at det at indgår i partnerskaber, som et middel til at når de øvrige 16 verdensmål.

I en dansk kontekst handler verdensmål 17 om at realisere verdensmålene gennem samarbejde og partnerskaber mellem borgere, offentlige myndigheder, erhvervslivet, uddannelsesinstitutioner og organisationer. Dette med fokus på at samarbejde lokalt, nationalt og globalt og på tværs af siloer. Partnerskaber kan fx være offentlige partnerskaber, offentligt-private partnerskaber og civilsamfundspartnerskaber eller partnerskaber hvor endnu flere aktører samarbejder.

Kilder

www.verdensmaalene.dk

www.verdensbedstenyheder.dk

Vil du vide mere?

www.verdensmaal.org

www.verdensmaalene.dk

www.danskindustri.dk/sdg

www.goexplorer.org

www.verdensbedstenyheder.dk

www.heleverdeniskole.dk/verdensmaalene

www.verdenstimen.dk

Bæredygtighedssekretariatet

Marts 2019

Kontakt:

Torben Jarlstrøm Clausen

tjc@odense.dk

**ODENSE
KOMMUNE**